

6

Stikstof en mestbeleid

Stikstof en mestbeleid

Aan de orde is het **tweeminutendebat Stikstof en mestbeleid (CD d.d. 18/06)**.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan mevrouw Bromet. Zij is de eerste spreker van de zijde van de Kamer. Mevrouw Bromet, u heeft het woord.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. GroenLinks-PvdA staat voor een eerlijker Nederland, voor mensen die hun best doen, voor boeren en natuurbeheerders. Zij zien dat het vandaag niet genoeg is. Zij verdienen een overheid die verantwoordelijkheid neemt, vooruit wil, keuzes durft te maken en ons samenbrengt. Wat we gisteren tijdens het debat gezien hebben, is precies het tegenovergestelde. We zagen een minister die de zorgen van de boeren vergroot in plaats van wegneemt, die de adviezen van haar eigen ambtenaren in de wind slaat, die feiten wegwuift en die selectief shopt in de wetenschap. De Kamer vroeg om duidelijkheid en rechtszekerheid, maar deze minister kiest voor chaos. Ze negeert adviezen, noemt échte zorgen van burgers "chantage" en schuift haar politieke probleem door naar boeren, naar provincies en uiteindelijk naar de rechter. Deze minister kiest niet voor echte oplossingen, maar voor onderbuikpolitiek. Deze minister kiest niet voor het compromis, maar voor het negeren van Kamermeerderheden, niet voor een open vizier, maar voor het verstrekken van halve informatie.

Voorzitter. Wij kunnen deze koers niet langer accepteren. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

zegt het vertrouwen op in de minister van LVVN,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Bromet en Ouwehand.

Zij krijgt nr. 269 (28973).

Twee interrupties. Mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Allereerst een verzoek, namelijk dat wij vanmiddag over deze motie willen stemmen, gezien de ernst van deze motie. Ik vind het overigens een totaal belachelijke motie, maar

goed. Iedereen heeft het recht om moties in te dienen. Maar kunnen we deze toevoegen aan de stemlijst?

De voorzitter:

Ja, dat gaan we doen.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks-PvdA):

Ik had dat dinsdag ook al bepleit. Toen was er geen meerderheid voor. Ik ben blij dat die er nu wel is.

De voorzitter:

We gaan dinsdag stemmen over de genoemde motie. Het woord is aan mevrouw Van der Plas van ...

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Dinsdag?

De voorzitter:

Vanmiddag. Uw verzoek was om vanmiddag te stemmen over deze motie. Dus ik zei: we gaan vanmiddag stemmen over de ingediende motie.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

U zei "dinsdag".

De voorzitter:

Dan corrigeer ik mij bij dezen. Dank dat we dit met elkaar zo scherp kunnen doen. Mevrouw Van der Plas, u heeft het woord.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee moties. De eerste luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat mestaanzuring in de akkerbouw een veelbelovende maatregel is om de stikstofdepositie te verlagen, met bewezen effect in andere EU-lidstaten, en de toepassing ervan tevens leidt tot betere benutting van nutriënten, lagere methaanemissies én lagere kosten voor de agrariër, zonder milieudruk;

constaterende dat Denemarken al sinds 2011 mestaanzuring verplicht stelt, en verschillende Duitse deelstaten mestaanzuring onder voorwaarden toelaten en subsidiëren;

constaterende dat de provincie Zeeland concrete belangstelling heeft om hiermee aan de slag te gaan, maar tegen juridische en praktische belemmeringen aanloopt;

verzoekt de regering om, in samenwerking met de provincie Zeeland, zo spoedig mogelijk een pilot op te starten voor

mestaanzuring in de akkerbouw, juridisch te ondersteunen en mogelijkheden te onderzoeken voor opschaling via bijvoorbeeld het gemeenschappelijk landbouwbeleid (het GLB) en de bijbehorende ecoregelingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Plas.

Zij krijgt nr. 270 (28973).

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Ik zei eerst "sinds mensenheugenis" in plaats van "sinds 2011", maar dat staat er helemaal niet!

De voorzitter:

Er zijn mensen voor wie 2011 "sinds mensenheugenis" is, mevrouw Van der Plas, dus het kan feitelijk correct zijn.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Ja, in ieder geval voor de mensen die in 2011 geboren zijn.

De voorzitter:

Zo is dat, zo is dat. U had nog een motie?

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Het was niet helemaal feitelijk onjuist. Ja, ik heb nog één motie.

De voorzitter:

Gaat uw gang.

Mevrouw Van der Plas (BBB):

De motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de organisatie MOBilisation for the Environment (MOB) structureel juridische procedures inzet welke leiden tot veel leed in boerengezinnen die niks fout hebben gedaan;

constaterende dat MOB zegt dat zij nieuwe rechtelijke procedures mogelijk tijdelijk willen opschorten, mits de minister met hen in gesprek gaat, hetgeen riekt naar chantage;

constaterende dat de voorzitter van MOB de minister gisteren op sociale media heeft vergeleken met "een kankergezweel";

overwegende dat gesprekken op basis van intimidatie, chantage of ernstige beledigingen niet bijdragen aan een constructieve dialoog;

spreekt uit dat een minister niet kan worden gedwongen met een organisatie in gesprek te gaan die diezelfde minister vergelijkt met een kankergezweel en over de ruggen van boerengezinnen haar eisen wil afdwingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Plas.

Zij krijgt nr. 271 (28973).

Mevrouw Van der Plas (BBB):

Het spijt me dat ik dit vreselijke woord moest gebruiken, maar ik citeer de voorzitter van MOB.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van der Plas. Mevrouw Ouwehand? Nee. Meneer Meulenkamp van de fractie van de VVD.

De heer Meulenkamp (VVD):

Voorzitter. De VVD is duidelijk. Laten we er alles aan doen om de rekenkundige ondergrens ook daadwerkelijk te laten slagen en juridisch stand te laten houden. We willen voorkomen dat een nieuwe groep ondernemers in nieuwe juridische onzekerheid wordt gestort. Daarom hebben we in het hoofdlijnenakkoord afgesproken dat deze ondergrens juridisch houdbaar en wetenschappelijk verantwoord moet zijn. Verschillende organisaties, waaronder VNO-NCW en Bouwend Nederland, waarschuwen dat het nu invoeren van de ondergrens kan zorgen voor juridische onzekerheid voor bouwers, boeren en ondernemers. Ook de Raad van State is kritisch. De ambtenaren van het ministerie adviseren om de rekenkundige ondergrens eerst in een proefproces in te brengen, om te voorkomen dat er een nieuwe groep als de PAS-melders ontstaat. Een Kamermeerderheid nam hier eerder al een motie over aan. De VVD wil van de rekenkundige ondergrens daadwerkelijk een succes maken. Laten we daar nu voor zorgen.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Meulenkamp. Dan geef ik het woord aan meneer Grinwis van de ChristenUnie. Meneer Meulenkamp, ik zie dat dit toch leidt tot twee interrupties. Ik geef ieder lid één interruptie.

Mevrouw Bromet (GroenLinks-PvdA):

Ik dacht even in het betoog van de heer Meulenkamp, die voor het eerst een stikstofdebat heeft gedaan bij ons, te horen dat hij een motie ging indienen om te zorgen voor een juridische borging van de rekenkundige ondergrens. Wij hebben inderdaad eerder moties ingediend, zoals hij zelf al noemde. De minister is helemaal niet van plan om zich wat van de Kamermeerderheid aan te trekken. De

minister is helemaal niet van plan om te luisteren naar het advies van haar ambtenaren. De VVD gaat nu heel liefjes vragen of de minister het toch wel wil doen. Maar wat verwacht de VVD? Op een motie die niet uitgevoerd wordt, volgt toch altijd maar één andere motie?

De heer **Meulenkamp** (VVD):

Wij hebben gisteren heel duidelijk het signaal afgegeven aan de minister dat wij heel erg serieus willen dat die stikstofondergrens juridisch geborgd wordt en dat zij kijkt naar een proefproces. Dat geven we aan haar mee. We gaan ervan uit dat ze daar de komende maanden heel serieus naar gaat kijken.

De **voorzitter**:

Ik sta één interruptie per lid toe, want we zitten krap in de tijd.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD):

"We gaan ervan uit." Maar we zien toch al anderhalf jaar dat de minister zich helemaal niks gelegen laat liggen aan de afspraken die de Kamer heeft gemaakt in het coalitieakkoord en de moties die de Kamer heeft aangenomen? Nu wordt gezegd: we geven de minister nog een kans om gewoon te doen wat ze zelf wil. Dat betekent eigenlijk dat de VVD instemt met nog grotere chaos, nog langere onzekerheid, nog grotere problemen voor de boeren en voor Bouwend Nederland. Dat is dan wel de consequentie. Of je stuurt de minister nu bij, want we zien wat haar koers is: een ramkoers. Of je draagt medeverantwoordelijkheid voor de chaos, maar dan moet je daar wel eerlijk voor uitkomen. Dan kies je daarvoor en dan is het niet alleen maar de schuld van de minister; dan is dat gewoon het ramkoersbeleid van de minister, willens en wetens gesteund door de VVD-fractie. Dat zijn wel de twee smaken die hier nu zijn.

De heer **Meulenkamp** (VVD):

Wij geven de minister mee dat ze onze signalen zeer serieus moet nemen in de komende maanden.

Mevrouw **Podt** (D66):

Als ik 's ochtends naar de Kamer loop, kom ik langs een groot billboard van Bouwend Nederland. Daarop staan allemaal mensen die op zoek zijn naar een huis en zich afvragen wanneer ze nou eindelijk ergens kunnen gaan wonen. Het probleem zit daar, vrees ik. Dat is dat we gewoon nog steeds geen geloofwaardig pakket hebben en dat we ondertussen bezig zijn met randzaken. Als de VVD niet meer doet dan de minister nog een keer een waarschuwing geven, zegt zij eigenlijk tegen de mensen op die posters: jammer dan. Wat is voor de VVD dan de volgende stap? En wanneer komt die?

De heer **Meulenkamp** (VVD):

Wij hebben gisteren al gezegd dat de motie-Grinwis bij heel grote meerderheid is aangenomen in de Tweede Kamer. Die houdt in dat wij rondom Prinsjesdag een pakket maatregelen willen zien om Nederland met elkaar van het stikstofsloot te halen. De minister heeft gisteren gezegd dat ze daarmee gaat komen. Wij zien dat met vertrouwen tegemoet.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Meulenkamp. We gaan luisteren naar de heer Grinwis van de ChristenUnie.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):

Voorzitter, u gaat genoemd worden.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het startpakket "Nederland van het slot" 213 miljoen euro structureel is opgenomen voor ANb (agrarisch natuurbeheer), waarvan 83 miljoen euro beschikbaar is voor uitbreiding van het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) in 2026 en 173 miljoen euro structureel;

overwegende dat provincies en agrarische collectieven tot op heden niet zeker zijn van het budget dat zij voor 2026 toegekend krijgen en dat de kabinetsval geen roet in het eten mag gooien getuige de breed gesteunde motie-Van Campen c.s. (36600-XIV, nr. 42) over het ANLb-spoor;

verzoekt de regering middels een Kamerbrief voorafgaand aan de septembercirculaire Provinciefonds 2025 de provincies en daarmee tevens de 40 agrarische collectieven te verzekeren van het extra budget voor uitbreiding van het ANLb in 2026,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Grinwis, Vedder en Flach.

Zij krijgt nr. 272 (28973).

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):

De tweede motie is een lange.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat door de Kamer het afgelopen jaar al veel moties zijn aangenomen om snel tot doelstelling over te gaan (35334, nrs. 383, 348 en 309), waaronder specifiek in de melkveehouderij (30252, nr. 184);

overwegende dat mede gelet op de WUR-studie "Verkenning effecten landbouwinnovaties" de "emissiereductievelen" wit zijn om te oogsten en de urgentie groot is deze kans te grijpen;

verzoekt de regering om:

- de sectorpartijen, met name de zeven samenwerkende melkveehouderorganisaties, uit te nodigen om op zo kort mogelijke termijn met een plan te komen waarmee melkveehouders wordt gestimuleerd om gerekend vanaf 2025 in vijf jaar tijd de emissies, met name ammoniak, op hun bedrijf met bijvoorbeeld 30% te verlagen, met dien verstande dat rekening wordt gehouden met bedrijven die in 2025 reeds op een zeer laag emissieniveau zitten;
- de melkveehouderorganisaties te ondersteunen bij het ontwikkelen en bepalen van een methode waarmee in het kader van dit plan melkveehouders de werkelijke emissie op hun bedrijven kunnen vaststellen — in 2025 en 2030, en waar nodig tussentijds — en deze methode als overheid vervolgens ook te volgen;
- dit emissiereductieplan te "borgen" door zo spoedig mogelijk instrumenten operationeel te hebben waarmee melkveebedrijven die hun doelstelling in 2030 niet halen, kunnen worden gesanctioneerd;
- duidelijk te maken hoe de regie, de organisatie en uitvoering van dit plan eruit komen te zien en worden geïnstitutionaliseerd, inclusief de benodigde middelen gedurende de planperiode;
- in overleg met de melkveehouderorganisaties, zuivelverwerkers en banken te onderzoeken hoe boeren financieel gestimuleerd kunnen worden tot het treffen van maatregelen ten behoeve van emissiereductie op hun bedrijf;
- op Prinsjesdag de Kamer te informeren over de wijze waarop de hierboven gevraagde medewerking en ondersteuning van de regering aan dit plan is ingevuld, en mocht er onverhoopt geen plan zijn gekomen vanuit de sector, voor de begrotingsbehandeling van LNVN zelf met een uitwerking van een emissiereductieplan te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Grinwis en Vedder.

Zij krijgt nr. 273 (28973).

Dank. Het woord is aan mevrouw Ouwehand, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Ouwehand (PvdD):

Voorzitter, dank u wel. Ik mag al bijna twintig jaar in deze Kamer zitten. Mijn allereerste debat ging over het ammoniakgat, heel technisch. Het ging over stikstof. Al twintig jaar mag ik het zelf meemaken. Daarvoor was de dynamiek helaas ook al zo. Dat we een probleem hebben met stikstof is eigenlijk niet heel ingewikkeld. We hebben om goede redenen met elkaar afgesproken dat we onze natuur beschermen. We zijn namelijk volledig afhankelijk van de natuur.

Als je ziet dat dat er sectoren zijn die die natuur zwaar in de problemen brengen, waaronder de veehouderij, met al die ammoniak, waardoor onze natuurgebieden verpieteren, dan moet je ingrijpen. Als je dat niet doet en geitenpaadjes, trucs en uitwegen zoekt, dan is dat niet alleen heel erg schadelijk voor de natuur, maar is ook de vraag — die vraag stel ik dus al twintig jaar aan Kamerleden en bewindspersonen die dat soort trucs willen uitvoeren — wie daarvoor gaat opdraaien. Wie komt er hierdoor in de problemen?

Mag de belastingbetaler straks de beurs trekken om alles weer uit te kopen? Of komen de boeren in de knel? Precies dat.

Het is allemaal heel verdrietig voor de PAS-melders — dat klopt — maar het is wel het gevolg van doelbewuste keuzes die deze minister gewoon weer opnieuw gaat maken. Weer een rondje boerenbedrog, weer, willens en wetens. De minister sluit heel hardnekkig haar oren voor de realiteit, voor de wetenschap, voor de feiten en zegt dan: ik doe het voor de boeren en het is allemaal heel zielig voor de boeren. Een destructievere minister van Landbouw kun je eigenlijk niet hebben, voor de natuur, voor de dieren, maar juist ook voor de boeren zelf. Daarom hebben wij de motie van wantrouwen meeondertekend. Dit brengt namelijk iedereen in de problemen.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Ouwehand. Het woord is aan de heer Holman, Nieuw Sociaal Contract.

De heer Holman (NSC):

Voorzitter. De emotie van de minister en vanuit de Kamer die gisteren werd geuit ten aanzien van PAS-melders erken ik volledig. Ik heb dat ook uitgesproken. Misschien is dat niet duidelijk genoeg overgekomen. Het is wat ons betreft niet te verteren hoe deze PAS-melders, hardwerkende boeren, mede door jarenlang overheidsfalen klem zijn gezet en klem worden gezet. Laat duidelijk zijn: ik heb verder niks met de MOB. Ik zie dat hun rechtszaken bij PAS-melders heel veel leed veroorzaken. Ik wil dat die rechtszaken zo snel mogelijk stoppen. Wij hier in de Kamer en de minister moeten en kunnen met een goed plan komen om die rechtszaken zo snel mogelijk te stoppen. De PAS-melders moeten duidelijkheid hebben en rust krijgen. De enige en echte manier om dat te bereiken, is door het echt oplossen van de stikstofproblemen.

Er liggen al meerdere moties van de Tweede Kamer. We vragen de minister om die uiterlijk op Prinsjesdag uit te voeren. Tot op heden is er nog onvoldoende geleverd om de boeren perspectief te bieden. Progressie is hard nodig, voor de PAS-melders, al die jongeren die geen huis vinden, de netcongestie die niet wordt opgelost, miljardenprojecten die stilstaan, bedrijven die hierdoor uit Nederland vertrekken, infrastructuur die niet verwezenlijkt wordt, en zelfs soms een wandeltocht die niet kan doorgaan. Hierachter zitten allemaal hardwerkende mensen die wachten op een oplossing. De minister moet nu echt alle mogelijkheden aangrijpen om dit gezamenlijk met alle betrokkenen op te lossen. Er liggen hiervoor concrete opdrachten van de Kamer. Ik heb verder geen moties, maar ik vraag de minister met klem: ga aan de slag, zorg voor ruimte, zorg voor een oplossing.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Holman. U heeft een interruptie van mevrouw Bromet, en ik vermoed ook van mevrouw Ouwehand.

Mevrouw Bromet (GroenLinks-PvdA):

Ik heb eigenlijk dezelfde vraag als aan de VVD. Het is de heer Holman die zich gisteren zeer kritisch uitsprak. Ik heb

hem daarvoor gecompimenteerd, want hij sprak ware woorden. Maar tegelijkertijd hebben we een minister die de Kamer niet eerlijk vertelt wat er aan de hand is, die shoopt in wetenschappelijke adviezen, die niet luistert naar de ambtenaren en die geen moties uitvoert — niet één keer, niet twee keer, niet drie keer en niet vier keer, maar tien keer. Maar de heer Holman laat deze minister op haar plek zitten, met alle schade van dien.

Waarom doet de heer Holman van NSC, die in de peilingen op één of twee zetels staat, alsof er nog steeds een regeerakkoord ligt? De campagne is begonnen, de heer Holman heeft zelf gezegd dat hij met zijn geweten in nood komt. Pak dan eens een keertje door, in plaats van elke keer die stevige taal en dan die slappe stemmingen.

De heer Holman (NSC):

Wij willen een oplossing voor PAS-melders. Wij hebben een hele discussie over de 1 mol-ondergrens gehad. Die hebben wij anderhalf jaar geleden al gestart. Gisteren hebben we er een hele lange discussie over gehad hoe we die zo snel mogelijk op een verantwoorde manier kunnen invoeren. Daar hebben we een heel kritische discussie over gehad. Ik heb nu ook weer duidelijk gesteld: de minister en het kabinet schieten tekort in het zoeken naar een oplossing. Wij hebben een maand geleden gezegd dat wij verwachten dat het kabinet voor Prinsjesdag met een oplossing zou komen. Het wegsturen van de minister gaat niet helpen om op dit moment wél te komen tot een oplossing. Dat is gewoon geen optie.

Wij verwachten echt met klem, dat heb ik ook gezegd, dat de minister en dit kabinet met Prinsjesdag met dusdanige voorstellen komen die duidelijkheid en ook rechtszekerheid bieden, zodat dat de MOB geen schijn van kans meer heeft om ook nog maar één rechtszaak te winnen.

Mevrouw Ouwehand (PvdD):

Maar ook mijn vraag gaat daar wel over. Ik heb net geschetst dat de minister willens en wetens alle informatie negeert. Het zijn haar eigen ambtenaren die haar adviseren: doe dit niet. De kennis is bekend over wat je moet doen en wat je vooral niet moet doen. Wat je vooral niet moet doen, is proberen te vogelen met een ondergrens terwijl je geen beleid hebt waarmee de natuur daadwerkelijk herstelt. Daarvan weet je dat daar problemen van komen. Maar de minister gaat het willens en wetens toch doen.

Vervolgens ligt natuurlijk wel de verantwoordelijkheid hier, bij ons als Kamer. Als wij deze minister laten zitten, stemmen we in met het willens en wetens verder creëren van problemen, met nog grotere onzekerheid voor de boeren en met het verdiepen van de problemen, terwijl een oplossing verder uit zicht raakt.

De voorzitter:

Kunt u tot uw vraag komen?

Mevrouw Ouwehand (PvdD):

Dus voor NSC heb ik dezelfde vraag als aan de VVD-fractie, de vraag over verantwoordelijkheid. Als je de minister laat zitten, stem je willens en wetens in met een nog grotere puinhoop. Is dat echt wat NSC wil?

De heer Holman (NSC):

De oplossing zit 'm in het hanteren van een rekenkundige ondergrens van 1 mol. Dat gaat veel oplossingen bieden. Daaraan moet een pakket van maatregelen gekoppeld worden dat de argumenten van de rechter ontnemt waarmee MOB tot nu toe in het gelijk werd gesteld. De enige oplossing is dat de minister zo snel mogelijk met een plan komt waarmee de 1 mol-ondergrens ingevoerd kan worden, wat kan leiden tot het van het slot halen van Nederland. Het is en-en; dat zegt bijna iedereen. Het is dus afwachten of de minister over twee maanden daadwerkelijk met een groot, goed en geborgd plan gaat komen. Het is een hele grote opgave en de enige kans dat het kabinet succesvol is om dat nu werkelijk te doen en om keuzes te maken. In september zal blijken waarmee het kabinet is gekomen en of dat voldoende is.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Holman. Dadelijk spreekt de heer Flach, maar we gaan eerst nog luisteren naar mevrouw Podt van de fractie van D66 voor haar inbreng in de termijn van de zijde van de Kamer.

Mevrouw Podt (D66):

Voorzitter. Volgens mij heb ik me gisteren al vrij duidelijk uitgesproken over wat ik vind van de acties van deze minister ten aanzien van de rekenkundige ondergrens. Dat zal ik dus niet herhalen.

Ik heb twee moties waarmee ik de minister deze zomer op pad wil sturen. Hopelijk leiden die ertoe dat we aan het eind van de zomer in ieder geval op een aantal vlakken niet weer heel erg teleurgesteld zijn. De eerste motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de minister als onderdeel van het startpakket van de MCEN fondsen heeft vrijgemaakt voor de Peel en de Veluwe;

overwegende dat de besteding van deze fondsen door provincies gebonden is aan heel specifieke randvoorwaarden, zoals "alleen ter beschikking voor agrarische ondernemers" en het uitsluiten van andere grote stikstofuitstoters;

overwegende dat deze voorwaarden het eerder lastiger dan makkelijker maken om adequate, gebiedsgerichte maatregelen te nemen die bijdragen aan het verminderen van de enorme opgaven in deze twee gebieden;

verzoekt het kabinet met de betreffende provincies in gesprek te gaan over deze voorwaarden, de voorwaarden op basis van deze gesprekken beter uitvoerbaar te maken, en de Kamer hierover direct na de zomer te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Podt.

Zij krijgt nr. 274 (28973).

Mevrouw **Podt** (D66):
Dat was de eerste motie.

De tweede motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat natuurinclusieve zones rondom Natura 2000-gebieden een significante en langjarige bijdrage kunnen leveren aan een lagere stikstofdepositie in deze gebieden;

overwegende dat de minister voorstelt om zones van 250 meter rondom de Peel en de Veluwe in te stellen;

overwegende dat 250 meter rondom deze gebieden te klein is en andere natuurgebieden niet worden meegenomen;

overwegende dat de grootte van een zone afhangt van het gebied, de stikstofopgave en andere (natuur)opgaven, zoals hydrologie, mestgebruik en gebruik van bestrijdingsmiddelen, en dat daarom gebiedsspecifiek beleid nodig is;

overwegende dat het Rijk uiteindelijk moet zorgen dat deze zonering goed vorm wordt geven door de randvoorwaarden op orde te hebben, zoals juridische onderbouwing en het instrumentarium dat ingezet kan worden;

overwegende dat (agrarische) ondernemers in deze zones recht hebben op eenduidig overheidsbeleid en daarmee een effectieve zonering;

verzoekt de regering de randvoorwaarden, zoals juridische borging en onderbouwing, voor gebiedsspecifieke zonering rond de N2000-gebieden op orde te brengen, en dit voor Prinsjesdag met de Kamer te delen;

verzoekt de regering op basis van de doorrekeningen van het MCEN-maatregelenpakket door kennisinstellingen de diverse varianten van de omvang van zonering met hun bijbehorende effecten op doelbereik voor te leggen aan de Kamer voor Prinsjesdag,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:
Deze motie is voorgesteld door het lid Podt.

Zij krijgt nr. 275 (28973).

Mevrouw **Podt** (D66):
Zo, dat was een mond vol.

De voorzitter:
Dank u wel. U was ook een beetje over de tijd heen, mevrouw Podt. Dat zeg ik voor de volgende keer. Vooruit, het zij u vergeven. Dan meneer Flach, Staatskundig Gereformeerde Partij, voor zijn inbreng.

De heer Flach (SGP):
Voorzitter. De SGP zal op geen enkele manier een motie van wantrouwen steunen. Wat betreft de gedachte dat dat goed zou zijn voor boeren, zou ik zeggen: boeren weten wel beter. Mevrouw Bromet heeft zelf op verschillende momenten aangegeven dat zij voor een selectieve groep boeren kiest. Ik denk dus dat de boeren wel weten waar ze aan toe zijn.

Voorzitter, ik heb drie moties.

De voorzitter:
Dat is toch een soort van uitlokking. Ik wil deze interrupties dus toestaan.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks-PvdA):
Ik sta voor alle boeren die willen verduurzamen, dus het klopt dat dat een selectieve groep is. Dat is wel een hele grote groep. Ik zou tegen de heer Flach willen zeggen: de ellende waar de boeren nu in zitten, is niet veroorzaakt door GroenLinks, en ook niet door de PvdA.

De heer Flach (SGP):
Mevrouw Bromet bevestigt nu zelf dat ze kiest voor een beperkte groep boeren. Zo sta ik er niet in. Ik wil zo veel mogelijk boeren in Nederland helpen, en vooral de PAS-melders. Ik zie dat deze minister daar stevig haar best voor doet. Ik zie dat GroenLinks-Partij van de Arbeid door het indienen van een motie van wantrouwen bijdraagt aan chaos, want dat creëer je met een dergelijke motie.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD):
Ik heb altijd gezegd: wie het rechtsstatelijke geweten van de SGP wil toetsen, moet kijken naar de landbouwdebatten. We wisten precies wat er stond te gebeuren. De SGP is medeverantwoordelijk voor de ellende waar de PAS-melders in zitten. Kom dan niet hier zeggen dat de SGP voor de boeren staat. We wisten dit, de politiek heeft ermee ingestemd, de boeren zitten nu in de problemen en de minister gaat ditzelfde rondje gewoon weer opnieuw doen. De SGP stemt daarmee in, terwijl we weten dat het niet juridisch houdbaar is. Dat is een andere formulering om te zeggen: je houdt je niet aan de rechtsstaat. Je moet gewoon binnen de regels blijven; dan weten de boeren waar ze aan toe zijn en komen ze dus ook niet in de problemen waar de PAS-melders met dank aan de SGP in zijn gebracht.

De heer Flach (SGP):
Sommige interrupties zijn even voorspelbaar als bizar. Dat slaat natuurlijk werkelijk nergens op. Als er één partij is die zich al jaren inspannt om iets voor de PAS-melders te doen, hier in de Kamer, in provincies en in gemeentes, dan is dat de SGP wel. Ik werp dit dus verre van mij.

De **voorzitter**:
Uw moties.

De heer **Flach** (SGP):
Voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering vast te houden aan het realiseren van een vorm van derogatie, voor het zomerreces een voorstel in te dienen, en daarbij te kiezen voor een derogatie die op basis van objectieve criteria zeker bijdraagt aan verbetering van de waterkwaliteit en het milieu, zoals een derogatie voor blijvend grasland met randvoorwaarden als weidegang, grondgebondenheid en, zo nodig, een korting op de totale stikstofgebruiksnorm,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Flach.

Zij krijgt nr. 276 (28973).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er verschillende mogelijkheden zijn om de juridische risico's bij het verhogen van de rekenkundige ondergrens te beperken, bijvoorbeeld door in eerste instantie de ondergrens toe te passen als beoordelingsvrijstelling in plaats van een vergunningsvrijstelling, de ondergrens toe te passen bij afgebakende groepen, zoals projecten met tijdelijke depositiebijdragen, en te zorgen voor gerichte emissie-eisen op projectniveau;

verzoekt de regering bij het verhogen van de rekenkundige ondergrens zorg te dragen voor het inperken van juridische risico's, en de genoemde mogelijkheden daarbij te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Flach.

Zij krijgt nr. 277 (28973).

De heer **Flach** (SGP):
En de laatste, voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering in het achtste actieprogramma Nitraatrichtlijn in te zetten op het beperken van de aanwijzing van heel Nederland als een kwetsbaar gebied door graslandregio's als het rivierengebied, waar weinig problemen zijn met de waterkwaliteit, niet aan te wijzen dan wel een apart actieprogramma hiervoor op te stellen;

verzoekt de regering in het achtste actieprogramma Nitraatrichtlijn de aanwijzing van NV-gebieden in te perken door beter rekening te houden met de invloed van fosfaatrijke kwel en met een eventueel beperkte bijdrage van de landbouw en geen korting op de stikstofgebruiksnorm in te voeren in gebieden waar alleen fosfaatnormen worden overschreden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Flach en Grinwis.

Zij krijgt nr. 278 (28973).

Dank u wel. Voordat ik schors voor de appreciaties van de minister, wil ik nog even het voorstel van mevrouw Van der Plas bevestigen over de motie van wantrouwen. Haar voorstel is om vanmiddag al over de motie van wantrouwen te stemmen, in plaats van aanstaande dinsdag. Ik kijk rond of de Kamer daarmee akkoord is. Ik zie dat dat het geval is. Dan zal over de overige moties dinsdag worden gestemd. Ik schors de vergadering tot 12.20 uur voor de appreciatie van de moties.

De vergadering wordt van 12.11 uur tot 12.21 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Ik heropen de vergadering voor de beantwoording vanuit de zijde van de regering en voor de appreciatie van de moties. Ik zou de minister daartoe het woord willen geven.

Minister **Wiersma**:
Dank, voorzitter. Gisteren hebben we een debat gehad. Dat was een roerig debat.

De motie op stuk nr. 269 hoef ik niet te appreciëren, want die betreft het opzeggen van het vertrouwen in mij. Dat is aan de Kamer. Ik betreur de gang van zaken zelf ook enorm.

Ik wil ook benadrukken dat ik een minister ben; ik oefen dit ambt uit op de inhoud. Dat betekent dat ik in zo'n debat als dat van gisteren echt over de inhoudelijke vragen aan het nadenken ben. Daarom is mij gisteren ook ontgaan dat in dat debat de vergelijking gemaakt werd — de heer Holman kwam daarmee — met een koe die maar niet drachtig wil worden. Ik wil even benadrukken dat ik kinderen heb die op de leeftijd zijn dat ze op sociale media zitten. Ik betreur het echt dat zij moeten zien dat wij in deze Kamer zo met elkaar omgaan. Ik heb dit ambt aanvaard om bij te dragen aan het herstel van het vertrouwen van de mensen in

Nederland. Ik ben er gisteren niet direct op teruggekomen, maar ik wilde dat punt hier nu wel nog even markeren. Ik vind het namelijk onaanvaardbaar dat mijn kinderen dat hebben moeten zien. Dat wil ik toch nog even benoemd hebben hier.

De voorzitter:

Aangezien hij werd aangesproken, wil ik de heer Holman ruimte geven voor één reactie daarop.

De heer Holman (NSC):

Achteraf durf ik eerlijk te zeggen dat ik dat niet had moeten doen.

Minister Wiersma:

Oké, nou, dat is dan een eerste stap richting betere omgangsvormen, hoop ik.

Wat betreft de motie op stuk nr. 269: succes ermee. Het is de derde. Die komt bij de verzameling.

Dan de motie op stuk nr. 270 over mestaanzuring. Dit hebben we gisteren in het debat ook besproken. De intentie van de motie is goed. Ik wil ook kijken of we bijvoorbeeld met Zeeland een pilot hiervoor kunnen starten. Ik moet dan onderzoeken of er juridische belemmeringen zijn en hoe we die kunnen wegnemen. De motie vraagt om nu ook al op te schalen wat betreft de eco-regeling. Ik kan dat pas doen als al die stappen eerst gezet zijn. Ik kan dat deel dus niet direct toezeggen, maar ik wil wel kijken of we dat kunnen doen. Met die lezing geef ik 'm oordeel Kamer.

De voorzitter:

Ik kijk naar mevrouw Van der Plas. Kan ze daarmee leven? Dat is het geval. De motie op stuk nr. 270 krijgt oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 271.

Minister Wiersma:

De motie op stuk nr. 271 is een spreekt-uitmotie. Die behoeft ook geen appreciatie van mij.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 272.

Minister Wiersma:

De motie op stuk nr. 272 gaat over het agrarisch natuurbeschermer. Daar hebben we het gisteren ook uitgebreid over gehad. Die krijgt uiteraard oordeel Kamer. Ik heb uw Kamer namelijk nodig om die middelen toe te kunnen zeggen. Als de Kamer zich daarvoor uitspreekt, zou dat enorm helpen.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 272 krijgt oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 273.

Minister Wiersma:

Dat is een motie van de heer Grinwis, mede ingediend door mevrouw Vedder, over de doelsturing. Ik wil deze motie,

met mijn interpretatie, wel oordeel Kamer geven. Ik vind het in de basis namelijk een goede oproep om dit met deze sector vorm te gaan geven. Het is wel zo dat ik nu niet op detailniveau akkoord kan geven op alles wat er in de motie staan. Maar als ik de motie zo mag lezen dat ik het gesprek ga voeren en in september dat reductiepotentieel en dat plan met uw Kamer deel, dan krijgt ie oordeel Kamer.

De voorzitter:

Ik kijk naar de heer Grinwis. Hij knikt. Dan kunnen we dat zo laten. Knik akkoord de heer motie van de heer Grinwis. Jeetje, wat een woordvolgorde! Ik bedoel: met een knik van de heer Grinwis krijgt de motie op stuk nr. 273 met die interpretatie oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 274 van mevrouw Podt.

Minister Wiersma:

Dat is een motie over de voorwaarden wat betreft de Peel en de Veluwe. Die wil ik ook oordeel Kamer geven, met de volgende interpretatie. De middelen die daarin zitten, zijn vooral bedoeld voor de blijvers. Als ik de motie zo mag interpreteren dat ik daarover in gesprek ga met de provincies, dan geef ik 'm oordeel Kamer. Ik ben daar natuurlijk ook al intensief over in gesprek met de provincies die hierbij betrokken zijn. We kijken ook al naar alle maatregelen rond Natura 2000-gebieden, zoals die zijn aangekondigd in het startpakket. Er moeten voldoende middelen beschikbaar blijven voor die ondernemers, juist in deze gebieden. Dat heeft te maken met allerlei zaken hoe we de additionaliteit willen onderbouwen. De uitvoerbaarheid is een heel belangrijk punt. Met die interpretatie: oordeel Kamer.

Mevrouw Podt (D66):

Deze motie is ingegeven door een werkbezoek dat ik afgelopen maandag had. Volgens mij ben ik bij een boer geweest waar de minister zelf ook is geweest. Hij gaf bijvoorbeeld aan, samen met de provincie, dat de gelden uitgegeven moeten worden op het boerenerf. Daarvan zei die meneer zelf: dat is hartstikke leuk, maar dan krijg ik misschien een klein zakcentje bij wijze van spreken, terwijl ik meer geholpen ben als de provincie dat op een iets hoger aggregatieniveau kan inzetten. Ik vraag de minister vooral om met die blik ook even naar die randvoorwaarden te kijken.

Minister Wiersma:

Ik neem dit mee. Ik zal dit in de gesprekken adresseren en kom daarop terug.

De voorzitter:

Dan concludeer ik dat mevrouw Podt ook kan leven met de interpretatie. Daarmee krijgt de motie op stuk nr. 274 oordeel Kamer. De motie op stuk nr. 275.

Minister Wiersma:

De motie op stuk nr. 275 is oordeel Kamer, maar wel met een interpretatie. Dan neem ik dit mee in de afwegingen binnen de MCEN, en dat doen we op dit moment ook. Ik ben in gesprek geweest met PBL, ook over zonering. Ik wil toezeggen dat ik met PBL de mogelijkheden ga bespreken voor de voorgenomen zonering. Die betrek ik dan bij het

maken van de aanpak daarvoor. Maar ik ga dit niet voor Prinsjesdag aan de Kamer voorleggen, want dat is niet haalbaar met alle besluitvorming. Ik neem dit wel mee in de besluitvorming binnen de MCEN.

Mevrouw Podt (D66):

Het gaat mij natuurlijk om het volgende; dat staat volgens mij ook in de motie. Het is voor ons als Kamer goed om na het reces, als wij weer allemaal bij elkaar komen, een idee te hebben van welke verschillende scenario's er zijn. Mijn interpretatie en die van heel veel mensen is dat de 250 meter waar de minister op aanstuurt te weinig is, maar laten we dat vooral in beeld hebben. Als we die andere scenario's ook hebben, dan kan de Kamer in de positie komen om te sturen. Als de minister dat niet doet, dan helpt mijn motie niet.

Minister Wiersma:

Ik heb een interpretatie gegeven en daar blijf ik dus bij.

De voorzitter:

De minister heeft een interpretatie op de motie gegeven. Kan mevrouw Podt daarmee leven? Nog één keer, mevrouw Podt.

Mevrouw Podt (D66):

Ik begrijp het niet zo goed. Ik begrijp niet wat de minister zegt. Mijn vraag aan de minister is: krijgen wij als Kamer straks die verschillende scenario's met daarin het doelbe-reik? Dat is gewoon mijn vraag.

Minister Wiersma:

Er heeft hierover natuurlijk een uitgebreide discussie plaatsgevonden in de ministeriële commissie. Het doelbe-reik, het uiteindelijke doel van de ministeriële commissie, is het lostrekken van de vergunningverlening. In deze sce-nario's is het de bedoeling om die additionaliteit te onder-bouwen. We hebben gekozen voor de 250 meterzone. Als je dat als overheid communiceert, dan zijn daar ook finan-ciële consequenties aan verbonden. Ik ben daar dus terug-houdend in, omdat het nogal iets betekent als wij als kabinet dat gaan uitdragen. We zijn hiermee gekomen. Daarvoor is dat startbudget, ook voor de Veluwe en de Peel. Ik kom nu met de provincies tot een concrete invulling van hoe we dat kunnen aanwenden om zo goed mogelijk tot een onderbouwing van de additionaliteit te komen. Ik wil dit opnieuw betrekken in de afweging in de ministeriële com-missie en ik wil het PBL vragen om een appreciatie, maar ik kan dat niet rondom Prinsjesdag voorleggen aan de Kamer.

De voorzitter:

De vraag aan mevrouw Podt is: moet het voor Prinsjesdag?

Mevrouw Podt (D66):

Ik vraag gewoon naar die verschillende scenario's. Als de minister die niet geeft, ben ik daar niet mee akkoord.

De voorzitter:

De minister zegt dat ze dat meeneemt, erbij betreft en gaat uitwerken, maar alleen niet kan garanderen dat dat voor Prinsjesdag komt. De vraag is dus: moet het voor Prinsjesdag voor u?

Mevrouw Podt (D66):

Ja, het moet voor Prinsjesdag.

De voorzitter:

Dan is de motie op stuk nr. 275 ontraden. De motie op stuk nr. 276.

Minister Wiersma:

De motie op stuk nr. 276 van de heer Flach gaat over dero-gatie. Ik wil deze motie oordeel Kamer geven, ook met een interpretatie. De derogatieaanvraag is natuurlijk onderdeel van het hoofdlijnenakkoord. In mijn ogen ligt er een goede wetenschappelijke onderbouwing om dit te doen. Ik ben het eens met de punten die de heer Flach in de motie benoemt: grasland, het belang van de waterkwaliteit. Dat kan een onderbouwing zijn van een derogatieaanvraag. Het is op dit moment te vroeg om echt al definitieve keuzes daarin te maken. Ik zal u voor het zomerreces informeren over de inzet ten aanzien van derogatie. Als ik de motie zo mag lezen dat ik de punten die de heer Flach adresseert expliciet meeneem in de overwegingen, dan krijgt zij oor-deel Kamer.

De voorzitter:

Ik kijk naar de heer Flach. Het mag non-verbaal.

De heer Flach (SGP):

Dit levert nog wel een verduidelijkingsvraag op. De vraag was om voor het zomerreces een voorstel in te dienen. Wanneer kunnen we het uiteindelijke voorstel dan verwach-ten?

Minister Wiersma:

Voor het zomerreces doen we de aanvraag. Dat is de ope-ning van het gesprek. We werken op dit moment aan de concrete onderbouwing. Ik informeer u voor het zomerreces over de inzet ten aanzien van de derogatie. Dan kunnen we er ook echt wel even iets meer tekst aan wijden wat dat op hoofdlijnen is. Ik zal de punten in de motie daar goed in meewegen.

De voorzitter:

De heer Flach kan leven met de interpretatie. Daarmee krijgt de motie op stuk nr. 276 oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 277.

Minister Wiersma:

Dat is een motie over de rekenkundige ondergrens. Hier hebben we het gisteren ook over gehad. We hebben het er gisteren ook over gehad dat de beoordelingsvrijstelling niet kan. Als het echt een expliciete voorwaarde is om het op die manier uit te voeren, is het oordeel dus "ontraden". Maar als ik 'm zo mag lezen dat ik het inperken van de juri-dische risico's en de genoemde mogelijkheden erbij betrek,

conform het dictum, dan wil ik 'm voor die andere tekst wel oordeel Kamer geven.

De voorzitter:

De heer Flach knikt. Met die interpretatie krijgt de motie op stuk nr. 277 oordeel Kamer. Tot slot de motie op stuk nr. 278.

Minister Wiersma:

Dan heb ik nog de motie over de kwetsbare zones en NV-gebieden, ook van de heer Flach. Die is mede ingediend door de heer Grinwis. Deze krijgt, ook met een interpretatie, oordeel Kamer. De motie ziet eigenlijk op twee onderwerpen die onder het achtste actieprogramma vallen: de kwetsbare zones en de NV-gebieden. U weet dat er op dit moment al een onderzoek loopt naar de mogelijkheden om de aanwijzing van Nederland als geheel als kwetsbaar gebied te beperken. Daarnaast begrijp ik de vragen die de heer Flach heeft over de NV-gebieden en zeker de door hem benoemde zorgen rondom fosfaat. Sterker nog, ik heb inzet gepleegd om ervoor te zorgen dat de met fosfaat verontreinigde gebieden niet onder de stikstofgebruiksnorm vallen, maar dat is in deze lopende periode helaas niet gelukt. Eigenlijk gaat het dus ook om de uitwerking bij het achtste actieprogramma. Dit is op dit moment te vroeg. Maar als ik de motie mag lezen als een inspanningsverplichting om te kijken of deze beide verzoeken uitvoerbaar en mogelijk zijn, dan wil ik 'm oordeel Kamer geven.

De voorzitter:

Ik kijk even naar de eerste indiener van de motie. Dat is het geval. Met die interpretatie krijgt de motie oordeel Kamer. Nog één Flach ... Eén Flach! Nee, nog één vraag van de heer Grinwis. Eentje, hè?

De heer Grinwis (ChristenUnie):

Ik heb een vraag naar aanleiding van het achtste actieprogramma Nitraatrichtlijn en de wens van de akkerbouwsector om met de sectoraanpak nitraat snel echt werk te maken van doelsturing. Is de minister met het oog daarop bereid om voor het zomerreces het concept van het achtste actieprogramma te publiceren, zodat duidelijk is wat het ingroeipad voor doelsturing wordt, en om ook het meetprotocol voor de N-mineraalmetingen voor de zomer te publiceren? Is dat mogelijk?

Minister Wiersma:

Ik zou het willen, maar dat is niet mogelijk, want ik heb de doorrekening van Wageningen nog niet in handen. Dat heeft dus echt even iets meer tijd nodig. Maar we doen het zo snel mogelijk. Ik kan dit niet hard toezeggen, want het rapport zou binnenkort worden opgeleverd, maar goed, dat kan deze week, volgende week of de week erna zijn. Dan hebben we ook tijd nodig om het te beoordelen. Ik vrees dus dat voor de zomer te snel is. Maar als het voor de zomer kan, dan komt het voor de zomer. Wat betreft de doelsturing zijn we bondgenoten. Ik zal het binnen mijn mogelijkheden aan alle kanten stimuleren om dat zo snel mogelijk verder te brengen met de sector.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van het tweeminutendebat Stikstof en mestbeleid. Ik dank de minister voor haar aanwezigheid hier.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken, waarna wij zullen beginnen met het tweeminutendebat Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid. De vergadering is geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.